

Uit:
Tweede Kamer debat 23 september 2008.
(Handelingen 4:219-226)

Over de NODO-procedure:

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van:
- het wetsvoorstel Wijziging van de Wet op de lijkbezorging (30696)

(Zie vergadering van 4 september 2008.)
De algemene beraadslaging wordt heropend.

De voorzitter:

Ik verzoek de leden, in de geest van de heropening van de beraadslaging de spreektijden kort te houden.

Mevrouw Arib (PvdA):

Voorzitter.

Ik heb om heropening van dit debat gevraagd, omdat ik een onbevredigend gevoel overhield aan de eerdere afloop. De Kamer heeft in aanloop naar dit debat een brief ontvangen van de Forensische Medische Associatie Twente over de NODO-procedure. Zij steunt het in de Kamer uitvoerig bediscussieerde amendement dat beoogt de forensisch arts bij alle overlijdensgevallen van minderjarigen een verklaring van niet-natuurlijke dood te laten afgeven. Volgens haar is de enige optie die overblijft om deze zeer ongewenste ontwikkeling nog te keren, om in alle gevallen van overlijden, zonder uitzondering, de noodzakelijke en wettelijke voorgeschreven lijkschouw bij minderjarigen niet meer door de behandelend arts te laten verrichten, maar door de gemeentelijk lijkschouwer. Het argument dat dit onderzoek belastend is voor de ouders en nabestaanden, is onjuist. Dit zeggen deskundigen uit de praktijk. Zij schrijven dat uit de praktijk blijkt dat ouders zowel bij een natuurlijke als een niet-natuurlijke dood graag, lang en vaak willen praten over hun overleden kind en alle omstandigheden die bij het overlijden een rol hebben gespeeld. De forensisch arts is bij het overgrote deel van de gevallen van niet-natuurlijke dood, zoals een verkeersongeval en suïcide, voor hun bij uitstek de laatste dokter die nog iets kan vertellen over het levenseinde. Ik hoor graag de reactie hierop van de staatssecretaris, omdat zij mijn amendement niet steunde met het argument dat het belastend zou zijn voor de ouders, terwijl nu uit de praktijk iets anders blijkt.

Ik dien twee moties in. De eerste motie betreft de evaluatie.

Motie

De Kamer,
gehoord de beraadslaging,

overwegende dat jaarlijks in Nederland 1800 minderjarigen overlijden en dat het voor kan komen dat kinderen die zijn overleden ten gevolge van mishandeling, verwaarlozing of onachtzaamheid worden begraven of gecremeerd zonder dat er sprake is geweest van een onderzoek naar de exacte toedracht en omstandigheden van overlijden;
verzoekt de regering, de Kamer één jaar na in werking treden van de Wet op de lijkbezorging een evaluatie te zenden van de werking van artikel 10a van de wet, waarbij aangegeven wordt in hoeverre met deze werkwijze voorkomen wordt dat kinderen die zijn overleden ten gevolge van mishandeling, verwaarlozing of onachtzaamheid worden begraven of gecremeerd zonder dat er sprake is geweest van een onderzoek naar de exacte toedracht en omstandigheden van overlijden;
verzoekt de regering tevens, daarbij aan te geven of aanvullende maatregelen gewenst zijn en wat de mening van de verschillende beroepsgroepen en ouders hierover is, en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door het lid
Arib. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende
ondersteund.
Zij krijgt nr. 29 (30696).

Mevrouw Arib (PvdA):

Mijn tweede motie betreft een proefproject in Dordrecht, waarin alle overleden minderjarigen worden onderzocht en de bevindingen worden gerapporteerd. Ik heb begrepen dat, als het wetsvoorstel wordt aangenomen, dit proefproject gestopt wordt. Ik dien daarom de volgende motie in.

Motie

De Kamer,
gehoord de beraadslaging,
overwegende dat jaarlijks in Nederland 1800 minderjarigen overlijden en dat het voor kan komen dat kinderen die zijn overleden ten gevolge van mishandeling, verwaarlozing of onachtzaamheid worden begraven of gecremeerd zonder dat er sprake is geweest van een onderzoek naar de exacte toedracht en omstandigheden van overlijden;
verzoekt de regering, een aantal proefregio's in te stellen waarin de lijkschouw bij iedere minderjarige wordt verricht door een daartoe voldoende opgeleide lijkschouwer;
verzoekt de regering tevens, de Kamer één jaar na instellen van de proefregio's te berichten over de resultaten en de verschillen met de in de Wet op de lijkbezorging vastgelegde procedure, zowel ten aanzien van het aantal minderjarigen met een niet-natuurlijke doodsoorzaak en het aantal minderjarigen dat in de NODO-procedure komt, als ten aanzien van de ervaringen van deze aanpak voor de beroepsgroep en ouders in de praktijk,
en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door het lid Arib. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.
Zij krijgt nr. 30 (30696).

De heer Anker (ChristenUnie):

Mevrouw Arib gaf aan dat het onder deze nieuwe wet niet meer zou kunnen. Ik vraag mij af waarom het niet zou kunnen, nu zij op eigen initiatief zijn begonnen met een proefproject. Kan mevrouw Arib iets meer vertellen waarom dit niet meer zou mogen?

Mevrouw Arib (PvdA):

Ter voorbereiding op het debat over de Wet op de lijkbezorging hebben wij gesprekken gehad met een aantal deskundigen. Een daarvan was een kinderarts die werkzaam is bij TNO als onderzoeker. Hij vertelde dat er op dit moment een beetje wordt geëxperimenteerd. Alle betrokkenen zijn daartoe bereid, de officier van justitie, TNO en kinderartsen. Alles wordt op systematische wijze neergezet en alle minderjarigen worden geregistreerd, onderzocht enzovoort. Er is bereidheid vanuit het veld om dit te doen, omdat men dit al jaren wilde en nu wilde men daarmee ook beginnen. Maar in de wet zal komen vast te liggen dat de behandelend arts eerst moet bellen met de lijkschouwer en afhankelijk van dat gesprek zal er al dan niet een onderzoek worden verricht. Dat kan ertoe leiden dat een dergelijk experiment niet mogelijk is. Dat is mijn bezwaar en het is ook de angst van degenen die hierbij zijn betrokken. Als de staatssecretaris kan instemmen met dit soort proefprojecten, dan vind ik het nog belangrijk om deze te evalueren en te bekijken wat daaruit voortkomt in de praktijk.

De heer Knops (CDA):

In uw eerste motie verzoekt u de regering om één jaar na inwerkingtreding van de Wet op de lijkbezorging de werking van artikel 10a van die wet te evalueren. U vraagt of de lijn die u oorspronkelijk voorstond niet beter zou zijn in de uitvoering. Kunt u aangeven hoe u denkt dat zo'n evaluatie eruit zou moeten zien? Mij lijkt het namelijk best wel lastig om dat te evalueren.

Mevrouw Arib (PvdA):

Ik vind dit merkwaardig. Wij hebben uitgebreid met elkaar van gedachten gewisseld over de vraag waarom ik vind dat bij alle minderjarigen de forensisch arts degene moet zijn die een verklaring moet geven. Ik ben niet met het kabinet van mening dat het afhankelijk moet zijn van de informatie van de behandelend arts of de lijkschouwer wel of niet langskomt. Het woord zegt het overigens al: iemand die schouwt, moet zien wat er aan de hand is en onder welke omstandigheden een kind is overleden. Dat wordt met deze wet dus eigenlijk anders. Het kabinet zegt dat het hetzelfde wil. Het kabinet zegt dat met het voorstel waarin niet de forensisch arts degene is die de uiteindelijke verklaring afgeeft, maar de behandelend arts – op basis van een telefoongesprek – hetzelfde kan worden bereikt. Ik wil dat nog wel eens zien, want wij hebben nu alle cijfers over het aantal minderjarigen dat jaarlijks overlijdt. Het overgrote deel van deze sterfgevallen is te verklaren. Van 150 tot 200 minderjarigen die komen te overlijden, weten wij niet wat de oorzaak is. Ik ga ervan uit dat als het kabinet zegt dat dit probleem ook met deze wet kan worden opgevangen, dit straks ook in de evaluatie naar voren komt. Overigens is het gebruikelijk dat wetten worden geëvalueerd, zodat je tijdig dingen kunt bijstellen als er beslissingen worden genomen die in de praktijk anders blijken uit te pakken. Het is dus niet raar om een evaluatie te houden.

De heer Knops (CDA):

Dat hebt u mij ook niet horen zeggen. Sterker nog, het is een sympathiek voorstel, maar waar het mij om gaat, is de uitvoerbaarheid ervan. Laten wij eens even een scenario bij de kop pakken, waarbij een behandelend arts bij een minderjarige komt die is overleden, en vaststelt dat er sprake is van een natuurlijke dood. U zegt dan: het is helemaal geen natuurlijke dood en

dus moet er een gemeentelijk lijkschouwer bij komen. In dit scenario zal dit niet gebeuren. Hoe kunt u een en ander achteraf evalueren? Dat is lastig en daarop was mijn vraag gericht. Ik sta dus sympathiek tegenover evaluatie, maar hoe kan in dit concrete geval achteraf evaluatie plaatsvinden? Daar is volgens mij geen gelegenheid meer voor.

Mevrouw Arib (PvdA):

Ik probeer uw vraag goed te begrijpen. Ik zeg niet dat het bij geen enkele natuurlijke dood zo is. Dat zeg ik niet. Ik zeg alleen dat uit onderzoek is gebleken dat met name huisartsen heel vaak een verklaring van natuurlijke dood afgeven, terwijl zij zelf het gevoel hebben dat er iets niet klopt. Om de huisarts uit dat dilemma te helpen, stel ik voor dat in het geval van het overlijden van kinderen niet de huisarts, maar een forensisch arts die verklaring moet afgeven. U vraagt mij hoe dat moet worden uitgevoerd. Ik ben geen staatssecretaris. Ik heb daar wel ideeën over en de mensen uit de praktijk weten daar ook het nodige van. Als u mijn voorstel sympathiek vindt, zou ik het erg op prijs stellen als u het steunt. Dan kunnen wij straks zien hoe het in de praktijk uitpakt.

De heer Knops (CDA):

Zover ben ik nog niet en daarom wil ik graag horen wat uw ideeën daarover zijn. Dan kan ik mij een beeld vormen van hoe dat gaat. Ik denk namelijk dat een dergelijke evaluatie maar op een manier kan worden gedaan: een jaar lang in alle gevallen te doen wat u nu voorstelt, en dan te bezien of er in bepaalde situaties anders gehandeld zou zijn als er een gemeentelijk lijkschouwer aan te pas was gekomen. Ik wil wel zeker weten hoe een dergelijke evaluatie eruit komt te zien, voordat ik zeg dat ik het een sympathiek voorstel vind.

Mevrouw Arib (PvdA):

Stel mijn amendement wordt niet aangenomen – wat ik uiteraard niet hoop, want ik reken nog steeds op uw steun – dan kan de praktijk heel anders zijn dan waar artikel 10a in voorziet, namelijk dat de huisarts de lijkschouwer belt. Het kan ook zijn dat nooit een lijkschouwer langskomt. Dat zou ik net zo vreemd vinden en dat zou ik ook willen weten. Misschien ervaren de lijkschouwers het wel anders. Misschien willen zij die kinderen juist graag zien, maar kan dat niet. Dat moet dan ook uit de evaluatie blijken.

De heer Van Raak (SP):

Ik had een soortgelijke vraag. Als wij dit wetsvoorstel goedkeuren, wordt er altijd onderzoek gedaan.

Mevrouw Arib (PvdA):

Nee.

De heer Van Raak (SP):

Op het moment dat er een minderjarige overlijdt, wordt er altijd onderzoek gedaan. Het ging erom dat wij met de tegenstelling zaten of de lijkschouwer nou gebeld moet worden of dat hij altijd op bezoek moet komen. De enige manier waarop wij dat kunnen evalueren is dat lijkschouwers in de ene helft van Nederland volgens de wet-Arib gaan werken en altijd op bezoek gaan, terwijl er in de andere helft van Nederland altijd wordt gebeld. Dan heb ik echter een probleem met de uitvoerbaarheid van de evaluatie, want dat kan nooit de bedoeling zijn. Wij gaan één wet maken, of die van mevrouw Arib, of die van de staatssecretaris.

Mevrouw Arib (PvdA):

Ten eerste worden niet alle gevallen van het overlijden van minderjarigen onderzocht. Dat is niet wat in de wet staat. In de wet staat dat de behandelende arts belt met de lijkschouwer. Als de lijkschouwer – telefonisch, dat is de crux – zegt: op basis van wat ik hoor, is er niets aan de hand, is het klaar. Alleen als de huisarts niet weet of het allemaal klopt – het was een kerngezond kind en ineens is het overleden – zegt de lijkschouwer misschien: ik kom langs. Het is dus niet zo dat alle kinderen onderzocht worden. Als mijn amendement wordt aangenomen, is de evaluatie ook belangrijk. Een evaluatie vind ik sowieso een belangrijk instrument, ook voor de Kamer om op een wet terug te kunnen komen en om te bezien of iets werkt in de praktijk. Het is geen kwestie van de helft wel en de helft niet. Als dit wetsvoorstel wordt aangenomen, wil ik weten of het telefonische gesprek waarin lijkschouwers op afstand moeten beoordelen of er sprake is van een natuurlijke of een onnatuurlijke dood, in de praktijk werkt. Verandert er iets? Komen wij meer te weten of niet? Dat is waar de motie over gaat. Bent u overtuigd, mijnheer Van Raak?

De heer Van Raak (SP):

Dank u voor de informatie.

Mevrouw Arib (PvdA):

Graag gedaan. Dat was het, voorzitter.

Staatssecretaris Bijleveld-Schouten:

Voorzitter. Wij hebben in twee termijnen al uitgebreid over deze wijziging van de Wet op de lijkbezorging gediscussieerd, na een jarenlange voorbereiding. Ik heb nu geen behoefte om nog eens in te gaan op dit totale debat. Ik zal dus proberen zo kort mogelijk in te gaan op hetgeen door de sprekers is ingebracht.

Mevrouw Arib heeft nog een onbevredigd gevoel. Dat is jammer, want ik vind dat wij een goede discussie hebben gehad. Ik heb haar geprezen voor het aandacht vragen voor haar punt. Wij zijn het niet eens geworden, dat is duidelijk, maar ik vind wel dat wij een goede discussie hebben gehad en dat ik haar met de wijzigingen die wij nu voorstellen, op een aantal punten tegemoet ben gekomen. Ik noem als voorbeeld de kwaliteit van de lijkschouw; in dat licht vind ik het jammer dat mevrouw Arib in het begin van haar bijdrage sprak van een onbevredigd gevoel. In motie nr. 29 vraagt mevrouw Arib om een evaluatie na een jaar. In de wet wordt nu verplicht contact met de lijkschouwer en de NODO-procedure opgenomen, die een neutraal karakter heeft. Ik vind dit echt een winstpunt. Ik ben niet tegen een evaluatie, maar een evaluatie na een jaar vind ik, nog afgezien van de problematiek die de heer Knops noemde, echt te snel om de effecten van de wetwijziging in de praktijk te kunnen beoordelen. Ik wil haar best toezeggen om de wetwijziging te evalueren, maar een termijn van een jaar lijkt mij niet zinnig. Zelf denk ik aan een periode van een jaar of vijf, een periode die heel gebruikelijk is voor evaluatie van een wet. Ik ben het er wel mee eens dat er vanzelf weer alternatieven in beeld komen als de evaluatie daar aanleiding toe geeft, maar een evaluatie na een jaar vind ik echt te snel. Vanuit dat oogpunt zou ik de Kamer willen ontraden, deze motie aan te nemen. Ik heb niets tegen een evaluatie, maar dan wel na een redelijke periode.

Mevrouw Arib (PvdA):

Ik kan me voorstellen dat u dit zegt, maar ik vraag ook niet om evaluatie van de hele wet, alleen van artikel 10a. Een periode van vijf jaar is gebruikelijk, maar die vind ik hiervoor echt te lang. Het komt ook voor dat wetsvoorstellen na anderhalf of twee jaar worden geëvalueerd; ik heb daar ook wel moties voor ingediend. Ik ben bereid om er twee jaar van te maken, hooguit, maar vijf jaar vind ik echt te lang; zeker op een onderdeel waarover wij uitgebreid met elkaar hebben gesproken.

Staatssecretaris Bijleveld-Schouten:

Het moet natuurlijk ook de kans krijgen om serieus te werken in de praktijk. Eén jaar is heel kort. U bent bereid om er twee jaar van te maken. Misschien kunt u drie jaar overwegen. Dit nog afgezien van het feit dat ik nog goed moet nadenken – dat was een terecht punt van de heer Knops – hoe zo'n evaluatie eruit moet zien, zeker als die gericht is op zo'n specifiek artikel. Ik heb dus niets tegen een evaluatie. Ik wil er serieus naar kijken, juist ook omdat wij zo zorgvuldig aan het wetgevingsproces hebben gewerkt. Een jaar vind ik te kort. Bij twee jaar heb ik ook vragen, omdat wij wel moeten kijken hoe het dan moet.

Mevrouw Arib (PvdA):

Ik vind het helemaal niet kort, gezien de termijn waarop dit zich heeft afgespeeld. Wij hebben de vorige keer uitvoerig erover gesproken hoe lang dit aspect is blijven liggen. Als wij ervoor kiezen om deze wet in te voeren, vind ik dat wij er op dit onderdeel werk van moeten maken. Het is dan uiteindelijk aan de Kamer om er hooguit twee jaar van te maken. Er komt dus een wijziging.

Staatssecretaris Bijleveld-Schouten:

De discussie heeft wel geleid, dat nu een wetsvoorstel voorligt waarin op een aantal punten serieus aandacht wordt besteed aan de problematiek. Dat wil ik hier staande houden. Daarover is ook geen verschil van mening.

Voorzitter. Ik heb hier verder niets aan toe te voegen. Ik heb helder gemaakt hoe ik er tegenover sta. Mevrouw Arib had het over een proef in Dordrecht. Daar moet ik nog navraag naar doen. Het is niet onbekend dat er in regio's wordt geëxperimenteerd. In haar tweede motie, de motie op stuk nr. 30, verzoekt zij de regering om een aantal proefregio's in te stellen. Terwijl de nieuwe wijze van werken nog geen praktijk is, verzoekt zij de regering om al een aantal proefregio's in te stellen. Dat past echt niet in de systematiek van de wet. Er zou dan geen verklaring van overlijden worden afgegeven als er de overtuiging is van een natuurlijk overlijden. Dat ga je dan in een aantal regio's doen en dat is in tegenspraak met wat wij voorstellen. Wij zeggen juist dat die verklaring meteen moet worden afgegeven, als er met de gekozen methode de overtuiging is dat er sprake is van natuurlijk overlijden. Dat heeft te maken met hoe wij kijken naar de druk op zo'n gezin. Het ligt niet op de weg van de regering om proefregio's in te stellen, zeker niet omdat de wettelijke grondslag ook ontbreekt in het wetsvoorstel. Wij zouden dan werken conform het amendement van mevrouw Arib, waar nog over gestemd moet worden. Juist de ouders in proefregio's bij wier kind sprake is van een natuurlijke dood, hebben geen enkele boodschap aan een regeling die juist op dit punt afwijkt van wat er in deze wettelijke regeling staat. Ik wil aanvaarding van deze motie dan ook ontraden.

Mevrouw Arib (PvdA):

U gaat voorbij aan het experiment dat nu al gaande is in Dordrecht.

Staatssecretaris Bijleveld-Schouten:

Daar heb ik navraag naar gedaan. Er is formeel geen sprake van een experiment. Er wordt wel op die manier gewerkt, op vrijwillige basis. In de nieuwe wetgeving krijgen ouders bij wier kind sprake is van een natuurlijke dood, dan toch te maken met deze procedure. Dat vind ik echt onwenselijk.

Mevrouw Arib (PvdA):

Hoewel het niet klopt wat u zegt, heb ik helemaal geen behoefte die discussie opnieuw te voeren. Als de wet straks van kracht wordt, kan een project zoals dat in Dordrecht dan wel worden opgezet? Werkt de wet, met andere woorden, niet belemmerend?

Staatssecretaris Bijleveld-Schouten:

Er is geen wettelijke grondslag voor. Maar dat is iets anders dan uw motie, waarin u de regering verzoekt een aantal proefregio's in te stellen, wat ik ernstig wil ontraden. Ik zal navraag laten doen naar het project in Dordrecht.

Mevrouw Arib (PvdA):

Dat begrijp ik ook wel. Het gaat erom dat, waar samenwerking nu al plaatsvindt en ervaringen worden uitgewisseld, een en ander straks niet wordt belemmerd door de wet.

Staatssecretaris Bijleveld-Schouten:

Het experiment is mij als zodanig niet bekend, hoewel er zeker in sommige regio's zo wordt gewerkt. Ik vind dit niet passen in de door ons gekozen systematiek. Ik ontraad de motie. Ik kom toe aan de vraag van mevrouw Arib over de brief uit Twente inzake de NODO-procedure. Ik heb kennis genomen van de brief. Deze handelt over een punt waarover wij uitgebreid hebben gediscussieerd in eerste en tweede termijn, en nu ook in derde termijn. Een aantal mensen pleit zeer voor dat wat in de brief staat, waaraan ik niets afdoe. Wij hebben gekozen voor deze systematiek, die volgens ons wel degelijk tegemoet komt aan de problematiek. Na de evaluatie kijken wij weer verder. Naar aanleiding van de brief is er voor mij geen aanleiding om terug te komen op datgene wat ik heb gezegd. Ik heb toen ook al gezegd dat een aantal mensen het wel goed vindt, en een aantal niet.

Mevrouw Arib (PvdA):

Het gaat niet om een aantal mensen dat een brief schrijft, het zijn mensen vanuit de praktijk die bij de NODO-procedure zijn betrokken en een beroep doen op de Kamer. Die procedure is een belangrijk onderdeel van uw wetsvoorstel. U kunt dat niet zomaar opzij leggen.

Staatssecretaris Bijleveld-Schouten:

Zeker, het zijn lijkschouwers. Als zij een beroep doen op de Kamer, is het aan u om daarop te reageren! Voor mij wordt hiermee niet afgeweken van wat ik in eerste en tweede termijn heb gezegd: ik denk dat de gekozen methode recht doet aan de terecht gesignaleerde problematiek, waaraan ik niets afdoe

De algemene beraadslaging wordt gesloten om 17.25 uur.

Bron:

Parlando via website van www.tweedekamer.nl